

Ярошенко Артем Сергійович

доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Костенко Оксана Миколаївна

адвокат, м. Дніпро

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ШЛЯХОМ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, однією з актуальних загроз національній безпеці України є поширення корупції, її укорінення в усіх сферах державного управління, здійснення державними органами діяльності в корпоративних та особистих інтересах, що призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів громадян та суб'єктів господарської діяльності [1].

Корупція є широким поняттям, яка охоплює майже всі сфери публічного управління та управління фінансами у державному секторі економіки, а тому не оминає вона і сегмент публічних закупівель, який фінансується за рахунок бюджетних коштів (державних або місцевих бюджетів). Суб'єкти, що здійснюють публічні закупівлі, піддаються ризику нецільового використання та неефективного витрачання бюджетних коштів, а сфера публічних закупівель товарів, робіт і послуг є однією з найбільш корумпованих.

Для підтвердження даної тези наведемо приклад справи 2019 року, коли Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою було направлено обвинувальний акт у кримінальному провадженні за фактом розтрати коштів державного бюджету в особливо великих розмірах до Вищого антикорупційного суду. Зазначена справа стосувалася закупівлі палива для потреб Міністерства оборони України на загальну суму понад 58 млн грн. Обвинуваченими у даній справі є колишній заступник міністра оборони, директор та працівник відділу Департаменту державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів Міністерства оборони України, службовець Департаменту внутрішнього аудиту Міноборони, представник та кінцевий бенефіціар підприємства-переможця закупівлі [2].

Дана справа непоодиноким та такою категорією справ містить багато варіацій, зважаючи на широке коло суб'єктів публічних закупівель, якими є: замовники, учасники закупівлі, контролюючі державні органи, суб'єкти громадського контролю та інші.

Однак, на нашу думку, однією з ключових причин корупції у публічно-закупівельній сфері є відсутність або неналежна організація внутрішнього аудиту державними органами своїх підприємств, які є замовниками у закупівлях за бюджетні кошти (державних або місцевих бюджетів).

Відповідно до статті 346 та частини 3 статті 347 Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом – співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності. Згідно частини 3 статті 347 даної Угоди сторони обмінюються інформацією, досвідом, найкращою практикою та здійснюють інші заходи, в тому числі у галузі державного внутрішнього фінансового контролю [3].

У розділі 4 розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки» від 8 лютого 2017 р. № 142-р вказується, що відповідно до цієї Стратегії забезпечуватиметься розвиток таких складових частин системи управління державними фінансами: за напрямом забезпечення ефективного виконання бюджету, в т.ч. державний внутрішній фінансовий контроль; для забезпечення ефективної реалізації цієї Стратегії особлива увага буде приділена постійному розвитку кадрового потенціалу та широкому застосуванню інформаційних технологій [4].

Для прикладу ефективного внутрішнього аудиту, автори погоджуються з думкою О. М. Старенької, яка наводить приклад США, де згідно закону Сарбейнса Окслі комітет з ау-

диту, члени якого є незалежними і входять до складу ради директорів, має бути створений у кожній публічній компанії. З метою забезпечення незалежності члени комітету з аудиту не повинні приймати від компанії винагороду за консультації, а також не повинні бути пов'язаними з компанією-емітентом або її дочірніми підприємствами, винятком є лише виконання функцій членів ради директорів. У випадках, коли не створюється комітет з аудиту, дані функції покладаються на раду директорів у повному складі, і в такому випадку кожний його член також зобов'язаний дотримуватися принципу незалежності. До складу комітету з аудиту в обов'язковому порядку входить хоча б один фінансовий експерт зі знаннями загальноприйнятих норм бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також з досвідом аудиту фінансової звітності [5, с. 132].

Наразі питання організації і здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях регулюється Основними засадами здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 1062, згідно якої система внутрішнього контролю – впроваджені керівником установи політики, правила і заходи, які забезпечують функціонування, взаємозв'язок та підтримку всіх елементів внутрішнього контролю і спрямовані на досягнення визначених мети (місії), стратегічних та інших цілей, завдань, планів і вимог щодо діяльності установи [6].

Так, Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» приведено у відповідність із законодавством Євросоюзу (Директиви 2006/43/ЄС та Регламенту ЄС 537/2014) норми національного законодавства України у сфері аудиторської діяльності, до повноважень наглядових рад було додано нові функції. Крім того, з'явилася вимога щодо обов'язковості створення наглядових органів для підприємств, що становлять суспільний інтерес. Так, згідно статті 34 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» великі підприємства зобов'язані створити аудиторський комітет або покласти відповідні функції на ревізійну комісію або наглядову раду, що створюється відповідно до законодавства [7].

Належна система внутрішнього фінансового контролю дозволяє зменшити втручання контролюючих органів у систему закупівель та підвищити ефективність самоорганізації підприємств, що реалізують публічні закупівлі. З урахуванням розвитку та посилення впливу механізмів контролю в раціональній взаємодії з відомчим фінансовим контролем, внутрішній контроль має відігравати роль основного інструменту ефективної організації закупівель.

Основною метою внутрішнього контролю є повне, якісне і законне задоволення потреб, що виникають під час здійснення підприємствами, установами, організаціями своєї діяльності, а також здатність застерегти замовника і посадових осіб, які безпосередньо займаються закупівлями, від порушень законодавства і настання санкцій.

Таким чином, однією з основних причин корупції у публічно-закупівельній сфері є відсутність або неналежна організація внутрішнього контролю, що в кінцевому результаті може становити реальну загрозу національній безпеці держави. Належна організація внутрішнього контролю у підприємствах, установах, організаціях у сфері публічних закупівель сприятиме попередженню, а також оперативному виявленню та припиненню порушень законодавства на всіх стадіях закупівельного процесу. Внутрішній контроль дозволить мінімізувати ризики притягнення до юридичної відповідальності суб'єктів публічних закупівель, а також підвищити ефективність і результативність закупівельної діяльності в цілому.

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 13. Ст. 50.

2. Паливо для МОУ: справа про розтрату 58 мільйонів пішла до Антискорупційного суду. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2795033-palivo-dla-mou-sprava-pro-roztratu-58-miljoniv-pisla-do-antikorupcijnogo-sudu.html> (дата звернення: 17.02.2020).

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 83.

4. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 46.

5. Старенька О. М. Роль міжнародних вимог в організації системи внутрішнього контролю. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць*. Одеський національний економічний університет. 2019. № 1 (69). С. 129–138.

6. Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. №

1001: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1062. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 244.

7. Аудит і внутрішній контроль в органах місцевого самоврядування як механізми управління комунальним господарством. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/audit-i-vnutrishniy-kontrol-v-organakh-miscevogo> (дата звернення: 17.02.2020).

Бараннік Валерія Валеріївна
студентка Навчально-наукового
інституту інформаційної безпеки
Національної академії
Служби безпеки України

ІНФОРМАЦІЙНА ДИСКРЕДИТАЦІЯ РОСІЄЮ ПРАВ КРИМСЬКИХ ТАТАР У БЕЗПЕКОВОМУ ВИМІРІ

Після анексії українського Криму Російська Федерація розпочала політичні переслідування кримських татар, здійснює цілеспрямовану інформаційну агресивну політику по відношенню до органів національного самоврядування та їх здобутків у галузі державного будівництва. Створювана таким чином атмосфера інформаційної ворожнечі сприяє прискоренню процесу нівелювання політичних прав і свобод кримських татар та є підґрунтям для несприйняття населенням Криму політики України щодо його деокупації.

Тому, кримськотатарське питання набуває особливої ваги в контексті забезпечення національної безпеки України. Оскільки, ситуація, яка склалась в Криму в тій чи іншій мірі повторювалась протягом останніх 100 років, виділення прийомів інформаційного впливу, які застосовувались Росією впродовж 1917 - 2014 років у протистоянні з кримськотатарським народом прискорить відновлення української влади в Автономній Республіці Крим.

У 1917 році, після розпаду Російської імперії в Криму, за підтримки Української Центральної Ради, під час проведення Першого Курултаю кримськотатарського народу (далі - Курултай) проголошена Кримська Народна Республіка. Спираючись на прийняту конституцію, а також програму політичної партії кримських татар Міллі Фірка уряд гарантував кримчанам свободу совісті, слова, віросповідання, зібрань, свободу вибору місця проживання, визнавав право на самовизначення та захист від неправосудних арештів, представляв жінкам і чоловікам рівні права [3; 16].

Прагнення кримських татар до національно-державного самовизначення не влаштувало більшовиків, оскільки Крим в питаннях політичного устрою майбутньої Росії розглядався їм невід'ємною складовою. Для досягнення поставленої мети більшовицький уряд розпочав цілеспрямовану роботу із нівелювання чи навіть відкритого фальшування досягнень Курултаю та Міллі-Фірка.

Типовими прийомами інформаційного впливу виступали: перекручування історичних фактів, виділення другорядних факторів з подальшим загостренням на них уваги, перебільшення значення неважливих подій, поєднання фрагментарних подій у єдине ціле.

Так, політичне гасло, прийняте Курултаєм: «Крим для кримців» (тобто для всього населення півострова, що в більш широкому контексті передбачало недопущення зверхності будь-якого одного народу) було подано, як бажання виселити з Криму росіян і українців та створити на півострові татарську буржуазну державу. Прийнята Кримською Народною Республікою форма влади у вигляді парламентської республіки трактувалась, як диктатура татарської буржуазії зі збереженням нею свої важелів впливу та створення лише видимості прав і свобод для простого народу. Позиція Курултаю щодо визначення механізму розподілу землі лише під час проведення кримських установчих зборів використовувалась більшовиками для звинувачення татарського уряду у захисті інтересів поміщиків, та переконання селян у його контрреволюційній сутності [2; 3].

Для інформаційної дискредитації достатньо високого рівня авторитету політичної партії Міллі-Фірка була використана її ініціатива щодо відчуження землі, яка належала духовенству. Народу така позиція партії роз'яснювалась, як намір вивільнення шляху для господарювання буржуазії та нехтування потребами селян антинародний зміст [3].

Вище зазначені інформаційні прийоми боротьби з правами кримських татар застосовувались Радянським Союзом і в подальшому. Показовою є депортація у травні 1944 року близько двохсот тисяч кримських татар з півострова, коли взяті за основу факти співпраці окремих представників кримськотатарського народу з нацистським окупаційним режимом